

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ М. І. Мальований
“ _____ ” _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна відповідальність бізнесу

Освітньо-науковий ступінь «Доктор філософії»

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Факультет економіки і підприємництва

Умань – 2019 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність бізнесу» для здобувачів доктора філософії спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Умань: Уманський НУС, 2018. – 25 с.

Розробник: д.е.н., професор Нестерчук Ю.О. _____

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Протокол від “28” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

_____ (Соколюк С.Ю.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

28” серпня 2019 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол від “30” серпня 2019 року № 2

Голова _____ (Л.В. Смолій)
(підпис)

« ____ » _____ 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>Написання статті</u>		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи - 5	Освітньо-науковий ступінь: Доктор філософії	Лекції	
		14 год.	
		Практичні, семінарські	
		12 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		94 год.	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 26,6%

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу (інтегральна компетентність) - здатність планувати, організовувати, проводити спеціальні наукові дослідження бізнес середовища та впроваджувати їх результати в галузі підприємницької діяльності

Цілі курсу (програмні компетентності):

- здатність розуміти сутність поняття «агробізнес»;
- здатність розуміти основні поняття продовольчого маркетингу, його організації на підприємствах АПК;
- здатність розуміти сутність і функції організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку АПК;
- здатність розуміти сутність агропромислової інтеграції, вертикальної агропромислової інтеграції, істотні її риси і різновиди та джерела виникнення синергічного ефекту;
- здатність розуміти доцільність і можливості розвитку регіональних агропромислових формувань на засадах кластеру та агропромислової інтеграції кооперативного типу з урахуванням світового досвіду;
- здатність розуміти та використовувати методичні підходи до визначення й аналізу рівня диверсифікації підприємств;

Програмні результати навчання:

- вміння оцінювати економічну ефективність галузевої структури АПК, а також кількісний вплив структурних зрушень у співвідношенні його галузей і змін у технології та організації виробництва на ефективність національної економіки;
- визначати економічну ефективність виробничої і соціальної інфраструктури діяльності підприємств АПК;
- визначати розмір і співвідношення між прибутком аграрної і промислової сфери агропромислового формування як цілісного підприємства, а також розраховувати суму і частку прибутку промислової сфери АПФ, що сформована завдяки оцінці сільськогосподарської сировини за собівартістю її виробництва;
- знати та критично оцінювати рівень економічної концентрації агропромислового формування за кількістю дочірніх підприємств різного профілю і масштабами їх діяльності;
- виконувати наукові дослідження економічної доцільності диверсифікації агропромислового формування.

Предмет дисципліни — становлення та вдосконалення виробничих і економічних зв'язків, специфіка вияву та можливості використання економічних законів і важелів у практиці забезпечення пропорціонального і збалансованого розвитку сфер і ланок АПВ, взаємозв'язок і взаємодія галузей, що його формують.

Дисципліна «Соціальна відповідальність бізнесу» займає чільне місце у процесі формування здобувача з економіки підприємства. У своїх положеннях вона ґрунтується на знаннях з дисциплін професійної підготовки: Теорії економічного розвитку, Управління конкурентоспроможністю, Управління розвитком бізнесу Міжнародний бізнес, прогнозування соціально-економічних процесів, міжнародна економіка та ін. Знання дисципліни «Соціальна

відповідальність бізнесу» дозволять здобувачам більш успішно оволодівати дисциплінами, передбаченими планом професійної підготовки Міжнародний бізнес, Управління проектом портфелем та ін.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Соціально-економічна політика на селі

Змістовий модуль 1. Соціально-економічні основи підприємництва і агробізнесу

Сутність підприємництва та його економічна основа. Підприємництво є категорією бізнесу. У господарській практиці категорії «підприємництво» і «бізнес» часто ототожнюють. Водночас це нетотожні, хоча й дуже близькі за значенням поняття. Бізнес – поняття ширше, ніж підприємництво і охоплює всі відносини, що виникають між усіма учасниками ринкової економіки: підприємцями, споживачами, найманими працівниками та державою. Праця і підприємництво. Праця і підприємництво – процеси цілеспрямованої діяльності на виробництво матеріальних і духовних благ. Проте, якщо для підприємництва праця є основною умовою його розвитку і джерелом створення життєвих благ, то підприємництво – це засіб, що надає праці творчості, це змістовна, якісна сторона діяльності, що характеризується самопримусом (самоексплуатацією) суб'єктів, які обрали цю діяльність.

Система вільного підприємництва. Свобода підприємництва означає свободу вибору: у кого купувати, кому і на яких умовах продавати, з ким конкурувати; відкривати свою справу чи найнятися на роботу. Проте свобода підприємницької діяльності у цих країнах не має тотального характеру. Підприємці діють відповідно до законів держави і рішень уряду щодо охорони здоров'я і охорони праці, мінімальної заробітної плати і форми фінансових звітів. Не до всіх напрямів підприємництва є вільний доступ. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. Основні принципи вільного розвитку аграрного підприємництва такі: використання різних форм власності, господарювання і розмірів підприємств; переважний розвиток малого підприємництва; збереження і раціональне використання наявної матеріально-технічної бази виробництва продовольства. Елементи системи бізнесу. Менеджер і підприємець. Середовище підприємництва. Функції та модель бізнесу.

Змістовий модуль 2. Приватна власність на землю і майно – основа розвитку підприємництва на селі

Форми власності в АПК України. Власність складається з сукупності економічних, правових, політичних, соціальних і психологічних відносин. В агропромисловому комплексі тривалий час основою виробничих відносин була суспільна власність – державна і колгоспно-кооперативна. З переходом до ринкових відносин формується приватна власність на землю та інші засоби виробництва. Реорганізація і реформування сільськогосподарських підприємств.

Особливості господарювання на власних і орендованих землях. Завдання аграрної реформи – реорганізувати колективні підприємства в конкурентоспроможні підприємницькі структури ринкового типу. Оренда – це одержання на певний період прав володіння і користування майном, землею та іншими засобами виробництва, за допомогою яких здійснюється підприємницька діяльність. Реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств, організація внутрішньогосподарських відносин. Організаційні та правові аспекти відносин орендарів і орендодавців.

Змістовий модуль 3. Організаційно правові форми господарської діяльності в агробізнесі

Організаційно-правові форми підприємництва. Усі організаційні одиниці виробничого підприємництва, тобто фірми, розрізняються за правовими, фінансово-економічними та організаційно-управлінськими ознаками. Правові ознаки характеризують юридичні аспекти створення статутного фонду фірми, статусу учасника (або засновника) фірми, регулюють майнові відносини між учасниками та фірмою. Фінансово-економічні ознаки дають змогу з'ясувати та однозначно визначити належність учасникам відповідної частки прибутку фірми; ризику учасників (майнові, грошові), у тому числі в разі припинення діяльності фірми. Організаційно-управлінські ознаки характеризують можливість для учасників займатися безпосередньо управлінською роботою, тобто виконувати функції керівництва фірмою, впливати на її оперативну виробничогосподарську діяльність, у тому числі забезпечення трудовими ресурсами.

Змістовий модуль 4. Функціонування структур малого і середнього бізнесу на селі

Природа та критерії малого і середнього бізнесу. За поширеним визначенням, малим називається бізнес, який має принаймні такі характеристики: незалежне управління; приватний капітал; локальну сферу діяльності; порівняно невеликий розмір у своїй діяльності. Малий бізнес має важливе значення в країнах з ринковою економікою. Малий бізнес у сільському господарстві. Особисті господарства громадян. Підсобне господарство населення сьогодні є стабілізуючою формою господарювання: уповільнює спад виробництва сільськогосподарської продукції в державі й за умов безробіття стримує від різкого спаду рівень життя сільського населення, забезпечує додатковий заробіток до мізерного пенсійного забезпечення. Виробничі кооперативи. Фермерство як вид малого бізнесу і форма ведення господарства на селі. Інші форми малого бізнесу в аграрному секторі.

Модуль 2

Механізм регулювання розвитку бізнесу на селі

Змістовий модуль 5. Відкриття власної справи на селі

Мотиваційна модель підприємництва. Створення власної справи є результатом роздумів і готовності до цього потенційного засновника, його рішення та певних

практичних дій. В основі підприємницької мотивації є прагнення отримати прибутки. Проте в умовах ринкової економіки та правової держави це прагнення може реалізуватись лише через задоволення потреб споживачів. Етапи і складові підприємницької діяльності. Усі етапи «життєвого циклу» підприємництва однаково важливі й потребують специфічних підходів. Нехтування будьяким етапом або його особливостями може спричинити значні матеріальні втрати і дестабілізацію підприємницької діяльності. Організаційно-підготовчі заходи і підготовка до реєстрації. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва. Після реєстраційне оформлення суб'єкта підприємницької діяльності. Порядок формування статутного фонду. Ліцензування підприємницької діяльності. Ліквідація та санація підприємницьких структур. Ліквідацію суб'єкта підприємництва потрібно здійснювати плановірно з тим, щоб урахувати економічні інтереси засновників, кредиторів і працівників. Ліквідацію підприємства не можна пускати на самоплив!

Змістовий модуль 6. Бізнеспланування в підприємстві

Сутність, завдання та основне призначення бізнес-плану. Бізнес-план має показати, як ефективно перейти із нинішнього стану в бажаний, відобразити як поточні завдання, так і завдання на середню та довготермінову перспективу. Концепція, функції і мета бізнес-плану. Бізнес-аналіз – основна передумова планування в підприємстві. Чинники успіху в бізнесі. При складанні бізнес-плану, як правило, опираються на факти і точні дані. Розроблення концепції – це єдине, що привносить у бізнес емоційний аспект. Вона в загальних рисах засвідчує бачення того, яким буде ваше підприємство і переконує інших у важливості вашого підприємства. Технологія складання бізнес-плану. Структура бізнес-плану. Технологія складання фінансового плану.

Змістовий модуль 7. Агробізнес у розвинутих країнах

Основні організаційні форми агробізнесу в США. Продовольча політика США – заходи, які регулюють національне виробництво продовольства. Сімейна ферма – фермерське господарство за обсягом товарної продукції 2,5 тис. дол.. США за умови, що його власнику не менше 65 років і що він працює поза сільським господарством не більше 100 днів на рік. Агропромисловий комплекс Канади. АПК у Канаді – єдина агропромислова система, що поєднує відповідні сфери економіки. Агропромислова інтеграція в країнах ЄС. АПК в ЄС характерне спільне фінансування дій з регулювання сільського господарства, застосування єдиних торговельно-політичних інструментів і здійснення експорту харчових продуктів світового ринку. Агропромислова інтеграція в Японії. Японія пізніше стала на шлях індустріалізації. У ній переважає землеробський напрямок.

**4. Структура навчальної дисципліни
«Соціальна відповідальність бізнесу»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1. Соціально-економічна політика на селі										
Змістовий модуль 1.	17	2	2		13					
Змістовий модуль 2.	17	2	2		13					
Змістовий модуль 3.	17	2	1		14					
Змістовий модуль 4.	17	2	2		13					
Разом модулем 1	68	8	7	0	53					
Модуль 2. Механізм регулювання розвитку бізнесу на селі										
Змістовий модуль 5.	18	2	2		14					
Змістовий модуль 6.	17	2	1		14					
Змістовий модуль 7.	17	2	2		13					
Разом модулем 2	52	6	5	0	41					
Разом	120	14	12	0	94					

**6. Теми практичних занять навчальної дисципліни
«Соціальна відповідальність бізнесу»**

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин (денна форма навчання)
Модуль 1. Соціально-економічна політика на селі		
1	Змістовий модуль 1. Особисті якості підприємця та культура бізнесу	2
2	Змістовий модуль 2. Податкова та кредитна системи у сфері малого і середнього бізнесу АПК	2
3	Змістовий модуль 4. Облік і звітність у підприємницькій діяльності та його особливості у аграрній сфері	2
	<i>Всього за 1 модуль:</i>	6
Модуль 2. Механізм регулювання розвитку бізнесу на селі		
4	Змістовий модуль 5. Розвиток взаємовідносин підприємницьких структур агробізнесу	2
5	Змістовий модуль 6. Ризики підприємця та страхування у підприємстві	2
6	Змістовий модуль 7. Економічна ефективність малого і середнього бізнесу на селі та її оцінювання	2
	<i>Всього за 2 модуль:</i>	6
	<i>Всього:</i>	12

**7. Самостійна робота навчальної дисципліни
«Соціальна відповідальність бізнесу»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма навчання)
1	2	3
Модуль 1 Соціально-економічна політика на селі		
	<p>Змістовий модуль 1. <i>Соціально-економічні основи підприємництва і агробізнесу</i> Сутність підприємництва та його економічна основа. Праця і підприємництво. Система вільного підприємництва. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. Елементи системи бізнесу. Менеджер і підприємець. Середовище підприємництва. Функції та модель бізнесу. Література: 1-8, 11, 15, 17, 19</p>	13
	<p>Змістовий модуль 2. <i>Приватна власність на землю і майно – основа розвитку підприємництва на селі</i> Форми власності в АПК України. Реорганізація і реформування сільськогосподарських підприємств. Особливості господарювання на власних і орендованих землях. Реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств, організація внутрішньогосподарських відносин. Організаційні та правові аспекти відносин орендарів і орендодавців. Література: 1-8, 15</p>	13
	<p>Змістовий модуль 3. <i>Організаційно правові форми господарської діяльності в агробізнесі</i> Організаційно-правові форми підприємництва. Література: 1-8, 11, 15, 17</p>	14
	<p>Змістовий модуль 4. <i>Функціонування структур малого і середнього бізнесу на селі</i> Природа та критерії малого і середнього бізнесу. Малий бізнес у сільському господарстві. Особисті господарства громадян. Виробничі кооперативи. Фермерство як вид малого бізнесу і форма ведення господарства на селі. Інші форми малого бізнесу в аграрному секторі. Література: 1-8, 15, 18, 19</p>	13
	Разом модулем 1	53

Модуль 2 Механізм регулювання розвитку бізнесу на селі		
	Змістовий модуль 5. <i>Відкриття власної справи на селі</i> Мотиваційна модель підприємництва. Етапи і складові підприємницької діяльності. Організаційно-підготовчі заходи і підготовка до реєстрації. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва. Післяреєстраційне оформлення суб'єкта підприємницької діяльності. Порядок формування статутного фонду. Ліцензування підприємницької діяльності. Ліквідація та санація підприємницьких структур. Література: 1-8, 11, 14, 15, 18, 19	14
	Змістовий модуль 6. <i>Бізнеспланування в підприємстві</i> Сутність, завдання та основне призначення бізнес-плану. Концепція, функції і мета бізнес-плану. Бізнес-аналіз — основна передумова планування в підприємстві. Чинники успіху в бізнесі. Технологія складання бізнес-плану. Структура бізнес-плану. Технологія складання фінансового плану. Література: 1-8, 14, 15, 18	14
	Змістовий модуль 7. <i>Агробізнес у розвинутих країнах</i> Основні організаційні форми агробізнесу в США. Агропромисловий комплекс Канади. Агропромислова інтеграція в країнах ЄС. Агропромислова інтеграція в Японії. Література: 1-8, 9, 14, 15, 18	13
	Разом модулем 2	41
	Разом	94

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання здобувачів полягає у підготовці ними та друкованій одній науковій статті у збірниках наукових праць за обраною темою, що відповідає змісту навчальної дисципліни.

9. Методи навчання

За основними дидактичними завданнями в рамках вивчення дисципліни використовуватимуться методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок. За джерелом знань використовуватимуться словесні, наочні та практичні методи навчання. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності здобувачів використовуватимуться проблемний, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи навчання. З цією метою передбачається проведення лекцій, семінарів, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів.

10. Методи контролю

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 70, які розподіляються наступним чином:

- активність роботи протягом семестру не може перевищувати 48 балів;
- виконання модульних завдань (2 модулі) – не більше 22 балів.

Об'єктами поточного контролю знань здобувачів є:

1. Систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
2. Виконання модульних завдань.

(1) При контролі систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0; 1; 2; 3 бали.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 0,5 бала.
- в) бліц-опитування – 0,5; 1 бал.
- г) письмовий контроль – 0; 1; 2; 3 бали.

(2) При контролі виконання модульних завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули здобувачі після опанування тем певного модуля. Модульний контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання.

Система оцінювання виконання завдань модуля: – 0 - 11 балів.

За використання недозволених джерел і підказок здобувач отримує 0 балів.

1. На модульний контроль виноситься 45 тестових питань. За 1 вірно вирішене тестове питання здобувач отримує 0,25 бала.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Організаційно-економічний механізм розвитку агропромислового виробництва» здійснюється у формі екзамену.

На екзамен виноситься 2 питання та тестове завдання. За вірну відповідь на кожне із двох питань здобувач отримує 10 балів. Тестове завдання містить 20 тестів. За 1 правильно вирішене тестове питання здобувач отримує 0,5 бали. Тобто за 20 правильно вирішених тестів – 10 балів. Тобто здобувач на іспиті може отримати 30 балів.

Виконання екзаменаційного завдання повинно носити виключно самостійний характер.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Базова

4. *Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.-аналіт. збірник* За ред. П. Т. Саблука. К., 2000.
5. *Аграрна економіка: Підручник* За ред. Д.К. Семенди та О.І. Здоровцова. – Умань, 2005 318 с.
6. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Видання друге, доповнене і перероблене. К.: КНЕУ, 2010 р. 355с.
7. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. К.: КНЕУ, 2013. 732.
8. *Бідзюра І. П., Збарський В. К., Ільчук М. М.* Основи підприємницької діяльності та агробізнесу. К., 2001.
9. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А. та ін. Економіка підприємства: Альбом наочних матеріалів: навчальний посібник Умань: Видавець "Сочінський", 2009. 228 с.
10. Швиданенко Г.О., Покропивний С.Ф., Клименко С.М. та ін. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни К.: КНЕУ, 2000. 248 с.
11. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Економіка підприємства: Підручник Умань: Видавець "Сочінський", 2014. 476 с.
12. *Збарський В. К., Ільчук М. М.* Біржова діяльність у підприємстві України: Навч. посібник. К., 2000.
13. Семенда Д.К. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Умань, 2006. 228с.

Допоміжна

14. *Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р.* Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30.
15. *Закон України «Про товарну біржу»* ВВР. 1992. № 10.

16. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» ВВР. 1991. № 38.
17. Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності. Затверджено Постановою КМ України від 25.05.98 р. Збірник урядових нормативних актів України. 1998. № 11.
18. Про господарські товариства: Закон України від 5 листопада 1991 р. ВВР. 1991. № 4.
19. Про захист прав споживачів: Закон України ВВР. 1994. № 1.
20. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 3 грудня 1999 р. Інформаційний тижневик № 7.
21. Про патентування деяких видів підприємницької діяльності: Закон України від 23 березня 1996 р. ВВР. 1996. № 20.
22. Про підтримку малого підприємництва: Указ Президента України від 12 травня 1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 19.
23. Про підприємництво : Закон України від 17 лютого 1991 р. ВВР. 1991. № 14.
24. Про підприємства в Україні: Закон України від 27 березня 1991 р. ВВР. 1991. № 5.
25. Про плату за землю: Закон України від 23 липня 1992 р. ВВР. 1991. № 38.
26. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України від 20 грудня 1991 р. ВВР 1992. № 14.
27. Про усунення обмежень, які стримують розвиток підприємницької діяльності: Указ Президента України від 3 лютого 1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 5.
28. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. К.: КНЕУ, 2005. 292с.
29. Дієсперов В.С. Економіка сільськогосподарської праці. К.: ІАЕ УААН, 2004. 488 с.
30. Коваленко Ю.С. Сільськогосподарське підприємство в ринковому середовищі. К.: ІАЕ УААН, 2000. 200 с.
31. Немп В.М. Планування на аграрному підприємстві. К.: КНЕУ, 2009. 370 с.
32. Основи аграрного підприємства / За ред. М.Й. Маліка. К.: Інститут аграрної економіки, 2000. 582 с.
33. Федоров М.М. Економічні проблеми земельних відносин. К.: ІАЕ УААН, 1998. 293 с.
34. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК. За ред. чл.-кор. УААН Підлісецького Г.М. К.: ІАЕ УААН, 2001. 428 с.
35. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: Практичний посібник К.: ІАЕ УААН, 2000. 556с.
36. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу. К.: КНЕУ, 2010. 340 с.
37. Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України К.: ІАЕ, 2011. 340 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Аграрний сектор України – agro.ua.net
2. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України – www.minagro.kiev.ua
4. ННЦ «Інститут аграрної економіки» – www.iae.kiev.ua
5. Сайт журналу «Пропозиція» – www.propozitsiya.com